

หนังตะลุง

ครูสุชาติ ทรัพย์สิน

สุชาติ ทรัพย์สิน
นายหนังตะลุง
จังหวัด นครศรีธรรมราช

ชื่อ - สกุล นายสุชาติ ทรัพย์สิน
 วันเดือนปีเกิด ๒ กรกฎาคม ๒๔๔๑ ที่ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
 การศึกษา สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดสระแก้ว
 ที่อยู่ ๖ ซ. ศรีธรรมโศก ๓ ถ.ศรีธรรมโศก ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
 โทรศัพท์ (๐๗๕) ๓๔๖๓๙๔
 อาชีพ ช่างแกะรูปและนักแสดงหนังตะลุง ตั้งแต่ อายุ ๑๓ ปี ถึงปัจจุบัน เป็น นายท้อย ทรัพย์สิน
 บิดา ทำสวน
 อาชีพบิดา
 มารดา นางบุญมี ทรัพย์สิน
 อาชีพมารดา ค้าขาย (ขายกาแฟ - ข้าวแกง)

ครอบครัว
 ชื่อภรรยา นางจำเนียร ทรัพย์สิน
 อาชีพ แม่บ้าน และผู้ช่วยงานศิลป์
 บุตรรวม ๓ คน
 ชื่อบุตร ๑. นายวาทิ ทรัพย์สิน
 ๒. นางนริสา บัณฑิต
 ๓. นายเสนีย์ ทรัพย์สิน

เกียรติบัตร และ รางวัล

- เกียรติบัตร เป็นผู้อุทิศตนเพื่อพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช จากกลุ่มสื่อมวลชน นครศรีธรรมราช ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐
- เป็นวิทยากร ในนิทรรศการแนะนำอาชีพและหนังสือ ระดับเขตการศึกษา ๓ จากสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๓ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐
- ได้รับเกียรติในฐานะส่งเสริมกิจกรรมเด็กและวิถีชีวิตการพัฒนา ประชาธิปไตย เนื่องในวันเด็กแห่งชาติ จากคณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี ปีพุทธศักราช ๒๕๓๔
- เป็นวิทยากรโครงการศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีพุทธศักราช ๒๕๔๔
- เป็นผู้มีทักษะฝีมือโดดเด่นในงานศิลปะและหัตถกรรม จากศูนย์ส่งเสริม ศิลปาศรีพระหว่างประเทศ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๐

ครูสุชาติแสดงการเขียนลาย เพื่อเตรียมแกะหนัง

ประวัติหนังตะลุง

หนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ของมนุษยชาติที่แพร่หลายปรากฏทั้งในแถบประเทศยุโรป ตะวันออกกลางและเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีหลักฐานว่า เมื่อครั้งพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช มีชัยชนะแก่อียิปต์ได้นำหนังตะลุงมาแสดงเพื่อเฉลิมฉลองชัยชนะประกาศเกียรติคุณของพระองค์ หนังตะลุงมีแพร่หลายในประเทศอียิปต์ ก่อนพุทธกาล ในประเทศอินเดียพวกพราหมณ์แสดงหนังเพื่อบูชาเทพเจ้าและสดุดีวีระบุรุษเรื่องมหากาพย์รามายณะ เรียกหนังตะลุงว่า “ฉายนากฎะ” ในประเทศจีนสมัยจักรพรรดิยวนตี้ (พ.ศ.๔๙๕-๕๑๑) พวกนักพรตลัทธิเต๋าได้แสดงหนังสดุดีคุณธรรมความดีของสนมเอกผู้หนึ่งแห่งจักรพรรดิพระองค์นี้ เมื่อพระนางวายชนม์

ในสมัยต่อมา หนังตะลุงได้แพร่หลายเข้าสู่ในเอเชียอาคเนย์ เขมร พม่า ชาว มาเลเซีย และทางภาคใต้ของประเทศไทย ภาคใต้อยู่ระหว่าง

ภาคกลางกับมาเลเซียและชวา หนังตะลุงจึงเอารูปแบบของหนังชวาที่เรียกว่า “วายัง” ที่มีใบหน้าผิดจากคนจริง หนังตะลุงเลียนแบบเอามาทำให้หน้ารูปตลกผิดจากคนจริง เช่น นายหนูน้อย หน้าคล้ายวัว นายเท่งหน้าคล้ายนกกะรัง นายดึกมีปากเหมือนเป็ด

นอกจากหนังตะลุงเป็นศิลปะพื้นเมืองของภาคใต้แล้ว ยังแพร่หลายไปยังภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคอีสาน ทำนองพากย์และเครื่องดนตรีประกอบการเชิด ผิดแผกแตกต่างกันไปตามสำเนียงภาษาตามความนิยมของภาคนั้น ๆ และไม่มีหนังตะลุงจำนวนมากเหมือนในภาคใต้

ตำรานครฯ บอกว่าหนังตะลุงมาจากที่คล้องช้าง เมื่อตอนช้างป่าเข้าคอกได้ จะมีการเล่นหนังเพื่อฉลองการจับช้าง อีกตำราเล่าว่า เด็กวัดเฝ้าศพ เอาจีวรพระมาชิง เอาใบไม้ขีดเอาแสงเทียนส่อง บังเอิญใบไม้ถูกหนอนกิน พระมาเห็นเข้า

ก็เลยกลายมาเป็นหนังตะลุง อีกตำรานักวิชาการบอกว่า หนังตะลุงของเราได้รับอิทธิพลมาจากอินโดนีเซีย โดยตาหนกทอง ตาก้อนทอง ชาวพัทลุงไปเห็นศิลปินที่อินโดนีเซีย และนำมาแสดงครั้งแรกที่พัทลุง ในสมัยรัชกาลที่ ๕

แต่เมื่อครูสุชาติ ทรัพย์สิน ศึกษาด้วยตัวเองพบว่าหนังตะลุงของเรามาจากอินเดีย โดยพราหมณ์อินเดียเข้ามาทางแหลมมลายู สมัยอาณาจักรศรีวิชัย และเป็นเครื่องมือทางศาสนา เพราะสมัยก่อนไม่มีสื่ออื่น ๆ

ประวัติการสร้างสรรค์พลงาน

ครูสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นศิลปินที่เข้าสู่การแสดงหนังตะลุง โดยเริ่มจากมีความสนใจในการวาดรูปตั้งแต่วัยเยาว์ ในขณะที่เรียนหนังสืออยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ที่โรงเรียนวัดสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่วัดสระแก้วมีการสร้างพระอุโบสถ ระหว่างพักกลางวันเด็กชายสุชาติ จะมานั่งเฝ้าดูการเขียนลายไทยของช่าง ที่พระอุโบสถทุกวัน นายตัวนช่างซ่อมพระอุโบสถเห็นว่า มีความสนใจจึงได้สอนให้เด็กชายสุชาติเขียนลายไทย เช่นลายกนก ๓ ตัว ลายใบเทศ เมื่อนานเข้าก็เขียนได้ชำนาญพอครูใหญ่ ที่โรงเรียนได้เห็นความสามารถในการวาดรูป จึงได้ให้เด็กชายสุชาติเป็นครูสอนวาดเขียนแก่เพื่อนนักเรียนชั้น ป.๑ - ป.๔ เมื่อเด็กชายสุชาติจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ พ่อเห็นว่าลูกมีความสนใจ เกี่ยวกับการวาดรูปหนังตะลุงและรูปภาพต่าง ๆ จึงนำไปฝากเป็นศิษย์ของนายทองหนูขาว ซึ่งเป็น ช่างแกะรูปหนังตะลุง เป็นนักแต่งบทกลอน และแต่งบทนิยายหนังตะลุง เพื่อให้ฝึกการใช้เครื่องมือแกะหนังตะลุง ในระหว่างเรียนเกี่ยวกับกระบวนการทำรูปหนังตะลุงอยู่นั้น เด็กชายสุชาติก็ได้เรียนรู้วิธีการเขียนบทกลอนต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กับการเรียนแกะหนังตะลุง จากการศึกษาเด็กชายสุชาติมีพรสวรรค์ทางด้านวาดรูปและได้รับการถ่ายทอดให้มี ความรู้เกี่ยวกับการเขียนลายไทย การแกะหนังตะลุงและการเขียนบทกลอนต่าง ๆ มีผลทำให้เกิดองค์ความรู้หล่อหลอมให้กลายเป็นช่างแกะรูปหนังและเป็นนักแสดงหนังตะลุงมา ตั้งแต่อายุ ๑๕ ปี ประกอบอาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัวมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับทางสังคมว่ามีความชำนาญทั้งทางด้าน การแสดงหนังตะลุงและการแกะหนังตะลุง รวมถึงการแกะรูปหนังใหญ่

การเป็นช่างแกะหนังจึงเป็นจุดเริ่มของการสะสมตัวหนังตะลุงของครู สุชาติ เพราะเป็นความจำเป็นในการสะสมตัวหนังเพื่อให้ง่ายต่อการออกแบบรูปภาพหนังตะลุง

“ออกจากโรงเรียนตอน ป. ๔ ก็ประกอบอาชีพเขียนลาย ลายที่เป็นอาชีพมากที่สุดคือ ลายปิดโลงศพ ทำด้วยกระดาษไว้ปิดโลงศพ ปิดโกศ คนตายที่ไหนเค้าก็มาจ้างให้ไปทำ ทำอยู่หลายเดือน มีอยู่วันหนึ่ง เค้าทำศพแห้ง คือศพที่เค้าเก็บไว้หลายปี เค้าก็รับหนังที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งไปเล่นในงาน บังเอิญว่า พอทุกอย่างพร้อมที่จะเล่น

เมียนายหนังคลอตุ๊กไม่ออกทางบ้านก็มารับนายหนังกลับไปรับเมียสงอนามัย ที่นี่ก็ไม่มีคนเล่นคนละ ๓ - ๔ ร้อยนะ ตอนนั้นก็ยังไม่กล้าเล่นนะ ใครจะพูดขี้ขี้ก็ยังไม่กล้าเล่นนะ จนโนราเบ๊งนะ แยกอายุประมาณ ๔๐ ปี แยกอกว่าให้ไปเล่นแล้ว แกจะช่วย ในที่สุดก็ทนเจ้าภาพกับคนดูอ่อนวอนไม่ได้ ก็เลยขึ้นไปเล่น ตั้งแต่หัวค่ำจนสว่าง คนชอบคนร้องกันเฮกันไม่ยอมหลับเลย แต่เราก็กังไม่ได้คิดจะมาเล่นนะ เพราะว่าเล่นหนังตะลุงได้ ๕๐ - ๖๐ บาท แต่เราแทบกล้วย ได้ ๑๕๐ บาท มันแพงกว่านะ ก็ยังไม่คิดจะเล่น ตอนหลังก็มาจ้างเราไปทำลาย แล้วก็ออกปากให้เราไปเล่นหนังด้วย ในที่สุดก็ทำอยู่เป็นประจำ ...”

แรงบันดาลใจในการก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เมื่อได้มีโอกาสถวายการแสดงหนังตะลุงต่อหน้าพระพักตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระองค์ท่านทรงตรัสกับครูหนังสุชาติว่า **“ขอบใจมากที่รักษาศิลปะการ**

แสดงแขนงนี้ไว้ อย่าทวงวิชา พยายามถ่ายทอด เพราะการรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ”

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดังกล่าวจึงกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ครูหนังสุชาติเปิดบ้านของตัวเองเป็นพิพิธภัณฑสถาน โดยมุ่งหวังที่จะรักษาศิลปะการแสดงหนังตะลุงไม่ให้สูญหายไป

ครูสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นศิลปินที่มีความสามารถเฉพาะตัว ต่างจากผู้เล่นหนังตะลุงคนอื่น ๆ คือ เป็นนายหนังตะลุงที่ผลิตรูปหนังตะลุงและประพันธ์บทกลอนและเรื่องหนังตะลุงเพื่อใช้แสดงด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นช่างแกะรูปหนังที่ทำรูปหนังให้กับนายหนังตะลุงคนอื่น ๆ ด้วย

“ตอนนี้การฝึกด้านการแสดงลดลงแต่การฝึกการทำภาพหนังเพิ่มขึ้น คนที่มาฝึกแสดงหนังจะเป็นคนมีการศึกษา ปริญญาตรี ปริญญาโท แต่คนที่มาฝึกทำภาพหนังตะลุง จะเป็นคนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา และคนกลุ่มนี้สามารถนำความรู้ประกอบอาชีพจนส่งลูกจบปริญญาตรี”

ด้านการแสดงหนังตะลุง

ครูสุชาติ ทรัพย์สิน เป็นศิลปินที่มีอุดมการณ์เกี่ยวกับการแสดงที่เน้นการแสดงหนังตะลุง แบบอนุรักษ์ คือ

๑. ไม่นำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาประกอบในการแสดงเพราะมีความเชื่อมั่นว่า เครื่องดนตรีหนังตะลุง “เครื่องห้า” ได้แก่ โหม่ง ฉิ่ง ฉับ กลอง ตึก และปี่ ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะก่อให้เกิดสุนทรียศาสตร์ เหมาะแก่การแสดงหนังตะลุง

๒. เน้นการแสดงแบบโบราณโดยการใช้บทกลอนให้เหมาะกับเนื้อเรื่อง และบทบาทตัวละคร เช่น กลอนแปดใช้ในการพรรณนาเรื่องราว กลอนหกและกลอนสี่ใช้กับอารมณ์รัก, บทจีบหรือการใช้กลอนสี่กับอารมณ์โกรธ เป็นต้น

๓. การแสดงเน้นการใช้ข้อมูลข่าวสารและคติสอนใจแก่ผู้ชมควบคู่กับความบันเทิง

*“ค่าตัวผมสูงมากที่สุด พ.ศ. ๒๕๐๖
ตอนนั้นค่าตัวคืนละ ๖๐๐ บาท”*

ด้านหัตถกรรมช่างแกะหนังตะลุง รูป หนังใหญ่

การทำรูปหนังตะลุงของครูสุชาติ ทรัพย์สิน เน้นความประณีต สวยงาม ผ่านกระบวนการฟอกหนังที่มีคุณภาพ คือ หนังจะมีความใสและไม่มีกลิ่น ซึ่งจะใช้เวลาว่างในตอนกลางวันทำรูปหนังตะลุง ในเวลากลางคืนรับงานแสดงหนังตะลุง นอกจากนี้ยังสร้างสรรค์รูปแบบหนังตะลุงมากขึ้นและได้นำไปเสนอขายตามร้านของที่ระลึกต่าง ๆ รวมถึงตามโรงแรมที่มีร้านขายของที่ระลึกในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่ทำรูปหนังตะลุงขายให้กับร้านค้าในลักษณะของที่ระลึก ผลงานชิ้นเด่น ๆ ได้แก่ ตะลุงชุดล้อการเมือง ตะลุงชุดอเมซิ่งไทยแลนด์ ตะลุงชุดสีนามิ ตะลุงชุดเขาลวง ตะลุงชุดคนต่างแดน นอกจากนี้ยังมีการสร้างสรรค์ รูปเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น รูปเรือแจวเรือพาย เครื่องบิน จักรยานยนต์ โทรศัพท์ สัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น

ด้านการสร้างสรรค์เรื่องหนังตะลุง

หนังสุชาติ ทรัพย์สิน ได้สร้างสรรค์เรื่องหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดง ดังนี้

๑. แนวเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้แก่ เรื่องรามเกียรติ์ ตอนลิงขาวจับลิงดำ ตอนกำเนิดหนุมาน ตอนศึกกุ่มกักันท์ ตอนพระบุตรพระรถ ตอนทศกัณฐ์ลักพานางสีดา เรื่องกุหลาบกลางน้ำ เรื่องจันทร์แจ่มฟ้าหน้าผี เรื่องคมในฝัก รักในฝัน เรื่องแก้วปัญหา เรื่องบุปผานางไพร ใช้ในการแสดงระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๑๐

๒. แนวเรื่องรักชาติรักแผ่นดิน ได้แก่ เรื่องพระนเรศวรมหาราช เรื่องใครใหญ่ใครอยู่ เรื่องธรรมะย่อมชนะอธรรม เรื่องเกลือกจิ้มเกลือก ใช้ในการแสดงระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๒๐

๓. แนวเรื่องการพัฒนาสังคมและชุมชน ได้แก่ เรื่องแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เรื่องหมอชาวบ้าน เรื่องมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เรื่องวัฒนธรรมกับการสื่อสาร เรื่องมนุษย์กับวัฒนธรรม ใช้ในการแสดงระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๐ ปัจจุบัน

๔. แนวเรื่องส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ เรื่องรักข้ามแดน เรื่องรักต่างภพ เรื่องคนไทยกับจอมราชันย์แสดงในต่างประเทศ ใช้ในการแสดงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๐

นอกจากนี้ พ.ศ. ๒๕๒๐ จนถึงปัจจุบัน ยังมีแนวคิดสร้างสรรค์หนังตะลุงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องสั้น ๆ มาไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ เรื่อง ทั้งนี้ เป็นการเล่น โดยนำเรื่องราวเหตุการณ์ปัจจุบัน และเรื่องราวของผู้ชมมาสร้างสรรค์ เป็นเรื่องหนังตะลุงตามสถานการณ์ต่าง ๆ

การเผยแพร่ต่อสาธารณชนในต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๓๖ ร่วมแสดงมหกรรมหนังตะลุงโลก ณ ประเทศเยอรมัน เมื่อวันที่ ๔- ๑๒ ตุลาคม

พ.ศ. ๒๕๓๙ สาธิตการแกะรูปหนังตะลุง ณ ประเทศฮอลแลนด์ เมื่อวันที่ ๑๐ - ๑๗ กรกฎาคม

พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับเกียรติจากเทศบาลเมืองโตคูชิม่า ประเทศญี่ปุ่น ให้ไปแสดง

หนังตะลุง เมื่อวันที่ ๑๓ - ๒๑ ตุลาคม

- ๑-๓. ลีลาของหนังตะลุงตัวต่าง ๆ ที่ถูกชักเชิดโดยครูสุชาติ
- ๔. หลังฉากครูสุชาติกำลังเชิดหนังตะลุง

๑. ออกพระอิศวรทรงโค
รูปหนังที่มีความศักดิ์สิทธิ์
๒. ออกฤาษีถือว่าเป็นรูปครุ
มีความขลังสามารถป้องกัน
เสนียดจัญไร
๓. หนังตะลุงรูปยักษ์
๔. หนังตะลุง ตัวตลกไอ้เท่ง
๕. รูปเจ้าเข้าเมือง
๖. รูปพระเอก

ขั้นตอนในการแสดงหนังตะลุง

หนังตะลุงทุกคณะมีลำดับขั้นตอนในการแสดงเหมือนกัน จนถึงเป็นธรรมเนียมนิยม ดังนี้

๑. ตั้งเครื่อง
๒. แดกแพง หรือ แก่แพง
๓. เบิกโรง
๔. ลงโรง
๕. ออกสิงห์หัวค้ำ เป็นธรรมเนียมของหนังในอดีต สิงห์ค้ำเป็น

สัญลักษณ์ของธรรมะ สิงห์ค้ำเป็นสัญลักษณ์ของธรรมะ เกิดสู้รบกัน ฝ่ายธรรมะก็มีชัยชนะแก่ฝ่ายอธรรม ออกสิงห์ค้ำยกเลิกไปไม่น้อยกว่า ๗๐ ปีแล้ว

๖. ออกฤาษี หรือ ชักฤาษี ฤาษี เป็นรูปครุ มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันเสนียดจัญไร และ ภัยอันตรายทั้งปวง และช่วยดลบันดาลให้หนังแสดงได้ดี เป็นที่ชื่นชมของคนดู รูปฤาษีรูปแรกออกครั้งเดียว นอกจากประกอบพิธีตัดเหมยเท่านั้น

๗. ออกรูปพระอิศวร หรือรูปโค รูปพระอิศวรของหนังตะลุงถือเป็นรูปศักดิ์สิทธิ์ และเป็นเทพเจ้าแห่งความบันเทิง ทรงโคอุสุภราชหรืออนทิง หนังเรียกพระอิศวรว่ารูปพระโคหรือรูปโคหนังคณะใดสามารถเลือกหนังวัวที่มีเท้าทั้ง ๔ สีขาว โทนกลีสีขาว หน้าผากรูปใบโพธิ์สีขาว ขนหางสีขาว ซึ่งวัวประเภทนี้หายากมาก ถือเป็นมิ่งมงคล ตำราภาคใต้เรียกว่า "ดินต่างทางดอก หนอกพาดผ้า หน้าใบโพธิ์ โคอุสุภราชสีเผือก" แต่ช่างแกะรูปให้วัวเป็นสีดำนิด เจาะจงให้สีติดกับสีรูปพระอิศวร ตามลัทธิพราหมณ์พระอิศวรมี ๔ พระกรถือตรีศูล ธนู คทา และบาศก์ พระอิศวรรูปหนังตะลุงมีเพียง ๒ กร ถือจักร และ พระขรรค์ เพื่อให้รูปกะทัดรัดสวยงาม

๘. ออกรูปฉะ หรือรูปจับ "ฉะ" หมายถึง การสู้รบระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ ยกเลิกไปพร้อม ๆ กับสิงห์หัวค้ำ

๙. ออกรูปรายหน้าทหรือรูปภาค ปราย หมายถึง อภิปรายภาค หมายถึง ประกาศ รูปรายหน้าท หรือ รูปภาค หรือ รูปหน้าท เสมือนเป็นตัวแทนนายหนังตะลุง เป็นรูปชายหนุ่มแต่งกายโอรสเจ้าเมือง มือหน้าเคลื่อนไหวได้ มือทำเป็นพิเศษให้นิ้วมือทั้ง ๔ อ้าออกจากนิ้วหัวแม่มือได้ อีกมือหนึ่งงอเกือบตั้งฉากติดกับลำตัวถือดอกบัว หรือช่อดอกไม้ หรือธง

๑๐. ออกรูปบอกเรื่อง รูปบอกเรื่อง คือรูปบอกคนดูให้ทราบ ว่า ในคืนนี้หนังแสดงเรื่องอะไร สมัยที่หนังแสดงเรื่องรามเกียรติ์เพียงเรื่องเดียว ก็ต้องบอกให้ผู้ดูทราบว่าจะแสดงเรื่องรามเกียรติ์ตอนใด บอกคณะบอกเค้าเรื่องย่อ ๆ เพื่อให้ผู้ดูสนใจติดตามดูหนังทั่วไปนิยมใช้รูปนายขวัญเมืองบอกเรื่อง

๑๑. ชับร้องบทเกี่ยวจ้อ

๑๒. ตั้งนามเมืองหรือตั้งเมือง เริ่มแสดงเป็นเรื่องราว ตั้งนามเมือง เป็นการเปิดเรื่องหรือจับเรื่องที่จะนำมาแสดงในคืนนั้น กล่าวคือเป็นการออกกรุปเจ้าเมืองและนางเมือง

อ. สุชาติ

ศิลปินแห่งชาติ

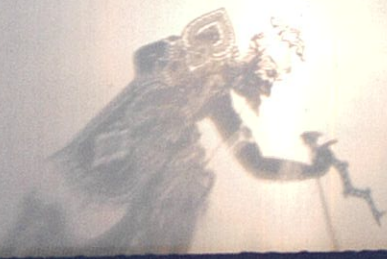
ทรัพย์สิน

ค.บ.ตรีเมืองนคร

อ. สุชาติ ทรัพย์สิน

ailand Tourism Awards 1996 for Best Tourist Attraction. Cultu

โรงหนังตะลุง ที่บ้านครูสุชาติ

โรงหนังตะลุง

โรงหนังตะลุง ต้องยกเสา ๔ เสา (ใช้ไม้ค้ำเพิ่มจากเสาได้) ขนาดโรงประมาณ ๒.๓ X ๓ เมตร พื้นยกสูงเลยศีรษะผู้ใหญ่เล็กน้อย และให้ลาดต่ำไปข้างหน้านิดหน่อย หลังคาเป็นแบบเพิงหมาแหงน กั้นด้านข้างและด้านหลังอย่างหยาบ ๆ ด้านหลังทำช่องประตูพาดบันไดขึ้นโรง ในโรงมีตะเกียงน้ำมันไขสัตว์หรือตะเกียงน้ำมันมะพร้าวหรือตะเกียงเจ้าพายุหรือดวงไฟแขวนไว้ใกล้จอสูงจากพื้นราว ๑ ฟุตเศษและห่างจากจอราว ๑ คอก นอกจากนี้ยังมีลำต้นกล้วยวางไว้ข้างฝาทั้งสองข้างของโรง เพื่อไว้ปักปักรูปหนัง ประเภทรูปเบ็ดเตล็ด ส่วนบนเพดานโรงจะมีเชือกขึงไว้

สำหรับแขวนรูปหนังประเภทรูปที่สำคัญซึ่งมีรูปพระ รูปนาง เป็นต้น สำหรับจอหนัง ทำด้วยผ้าขาวบางรูปสี่เหลี่ยมขนาดประมาณ ๕ x ๗ เมตรทั้ง ๔ ด้านขอบริมด้วยผ้าสี เช่น แดง น้ำเงิน ขนาดกว้าง ๔ - ๕ นิ้ว มีห่วงผ้าเรียกว่า ทูรามเย็บไว้เป็นระยะโดยรอบ ทูรามแต่ละอันจะผูกเชือกยาวประมาณ ๒ ฟุต ๕ นิ้ว เรียกว่า ทนวดราม สำหรับผูกขึง ไปประมาณ ๑ ฟุตจะตีตะเข็บนับว่าเป็นเส้นแบ่งแดนสวรรค์กับแดนมนุษย์ เวลาเชิดรูปมีเฉพาะรูปฤาษี เทวดา และรูปที่มีฤทธานภาพเท่านั้นที่เชิดเลยเส้นนี้ได้

ความเชื่อเกี่ยวกับหนังตะลุง

รูปครู ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันนี้ ความเชื่อเกี่ยวกับตัวหนัง ยังไม่เปลี่ยนแปลง หนังตะลุงทุกคณะยังคงเคารพบูชาครู รูปครู คือ พระฤๅษี พระอิศวร พระอินทร์ ในสมัยโบราณรูปพระอิศวร รูปพระอินทร์ ต้องปักไว้บนหลังคาโรงหนังแบบชิงผ้าเพดาน หนังตะลุงทุกคณะจะไม่นำรูปพระอิศวร พระอินทร์ปักไว้ที่ตำ ส่วนรูปพระฤๅษีปักไว้ที่โคนต้นกล้วยทางด้านขวาของโรงหนัง

ตัวตลก หนังตะลุงทุกคณะ นอกจากจะเคารพรูปครูแล้ว ตัวตลกประจำคณะก็ต้องเคารพด้วย เช่น คณะใดใช้ไอ้เมืองเป็นตัวตลกเอก ก็บูชาไอ้เมือง ใช้ไอ้แก้วเป็นตัวตลกเอกก็บูชาไอ้แก้วและมีการเซ่นไหว้กันเป็นประจำจนมีความศักดิ์สิทธิ์ บางตัวเฝ้าบ้านได้เหมือนคน พอจะนำมากล่าวเป็นตัวอย่าง คือ ไอ้เปเลื่อยหนังจีน อ.ท่าศาลา ไอ้เมืองหนังจันทร์แก้ว อ.เชียรใหญ่ ไอ้แก้ว หนังกลายเต่า จังหวัดกระบี่ อี้อ่องคำหนังเอี่ยมทองคำ คณะหนังสุชาติ ใช้ตัวตลกเอกชื่อ สีแก้วกับยอดทอง

หนัง ที่ใช้ทำตัวตลกเอก ตัวตลกเอกไม่ใช่หนังวัว หนังควายธรรมดาทำ แต่จะใช้หนังพิเศษทำ เช่นหนังหน้าวัว (หนังส่วนหน้าของสัตว์) หนังควายขาวฟ้าผ่า หนังหมี หนังหน้าโพนวัดหนังฟ้าเท่าคน(ใช้เพียงเล็กน้อยติดกับตัวตลก)

ความเชื่อในการสร้างโรงหนังตะลุง

๑.ห้ามสร้างโรงแสดงหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ว่ากันว่าหนังคณะใดแสดงหันหน้าโรงไปทางทิศตะวันตก จะไม่มีความเจริญ ชื่อเสียงจะตกต่ำเหมือนดวงอาทิตย์ลับฟ้ามีแต่ความมืด

๒.โรงหนังตะลุงที่ดีเหมาะสมกับการแสดงต้องหันหน้าโรงไปทางทิศตะวันออกและทิศใต้ ก็ที่มีความเชื่อดังนี้คงจะเกี่ยวกับดินฟ้าอากาศด้วย กล่าวคือ ฤดูกาลแสดงหนังตะลุงก็คือเวลาว่างจากการประกอบอาชีพทำไร่ทำนา ไม่มีฝนตกทางภาคใต้ เมื่อไม่มีฝน ลมจะพัดมาจากทิศเหนือ และทิศตะวันตก เสียงที่ดังออกจาก โรงหนังจะดังตามกระแสลมไปไกล ทำให้ผู้ฟังหน้าโรงฟังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เวลาประชันกัน ๒ หรือ ๓ คณะ

๓.ห้ามสร้างโรงแสดงใต้ต้นไม้ใหญ่ทุกต้น ตามลัทธิของพราหมณ์มีความเชื่อกันว่า เทวดาและเทพารักษ์ อยู่อาศัย สร้างโรงหนังตะลุงแสดงใต้ต้นไม้ใหญ่เป็นการรบกวนเทพ

๔.ห้ามสร้างโรงหนังตะลุงक्रमทางเดิน และทางน้ำไหล มีความเชื่อกันว่า ทางเดินก็ดี ทางสายน้ำไหลก็ดี เวลากลางคืนมีพวกผีเดิน จะเป็นการขัดขวางทางเดินของพวกผี

๕.งานพิธีมงคลสมรส จะแสดงก็คืนก็ได้ แต่คืนที่ทำพิธีมอบสาดเรียงหมอน ห้ามแสดง (เรียกว่าหลองบ่อ)หนังตะลุงคณะใดแสดงคืนนี้มีความเชื่อกันว่าอุบาทว์แก่ไม่หาย

๑. ครูสุชาติ ทรัพย์สินและบุตรชาย(อาจารย์วาทิ ทรัพย์สิน) หน้าพิพิธภัณฑ์หนังตะลุงสุชาติ ทรัพย์สิน
๒-๕. หนังตะลุงที่ได้นำมาจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์

๖.งานศพก็แสดงได้ วันที่ห้ามแสดงคือวันเพ็ญศก กล่าวคือ วันเพ็ญศกวันไหน คำคืนนั้นจะห้ามแสดงหนังตะลุง สมมุติวันนี้เป็นวันเพ็ญ วันรุ่งขึ้นก็มีการพิธีดับธาตุ หนังตะลุงที่แสดงวันเพ็ญศกก็จะถูกดับธาตุไปด้วยในวันรุ่งขึ้น

๗.ห้ามหนังตะลุงแสดงแก่บน วันขึ้นและวันแรม ๘ คำ ๑๔-๑๕ คำ (วันพระ) หนังตะลุงคณะใดแสดงแก่บนวันที่ตั้งกล่าว เชื่อกันว่าแก่บนไม่ขาด สิ่งศักดิ์สิทธิ์ถือศีล ไม่มารับเครื่องสังเวย

หนังสือและอุปกรณ์ในการแกะหนังสือ

อุปกรณ์เครื่องมือการทำรูปหนังสือ

ไม้กระดานเขียน สองแผ่น แผ่นหนึ่งเนื้อแข็ง แผ่นหนึ่งเนื้ออ่อน แผ่นเนื้อแข็งสำหรับตอกลายด้วยตุ้ตตุ้ พวกช่างนิยมใช้ไม้หทัย ส่วนแผ่นเนื้ออ่อนใช้รองมีด เจียนหนังสือส่วนที่ไม่ใช้ออก ไม้ที่ใช้คือไม้ทังเพราะมีความนิ่มดี ไม้หักปลาย

มีดแกะสลัก

มีดแกะสองเล่ม ปลายใหญ่หนึ่งเล่ม ปลายเล็กหนึ่งเล่ม ตุ้ตตุ้เบอร์ ๑๐-๑๗ หนึ่งชุด

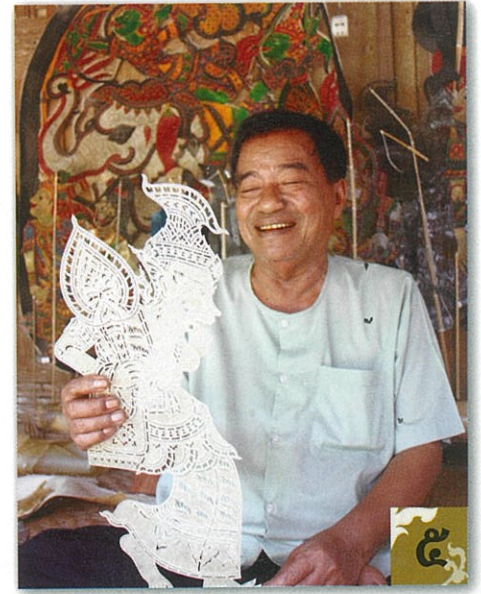
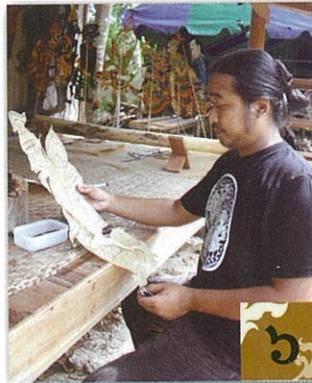
ค้อนหนึ่งอัน เหล็กปลายแหลมสำหรับเขียนลายหนังสือ สีผึ้งหนึ่งตลับ ไว้เพื่อทามีดแกะและตุ้ตตุ้ให้มีความลื่น

การทำหนังสือ

สมัยโบราณช่างแกะหนังสือ ได้นำหนังสือพิมพ์มาลอกเพื่อทำภาพหนังสือ เช่น หนังสือวัว หนังสือควาย หนังสือกวาง หนังสือแก่ง หนังสือหมี หนังสือเสือ แต่ปัจจุบันนิยมนำหนังสือวัว มาทำภาพหนังสือ เพราะเมื่อลอกแล้วจะได้หนังสือที่มีคุณภาพแกะสลักง่าย

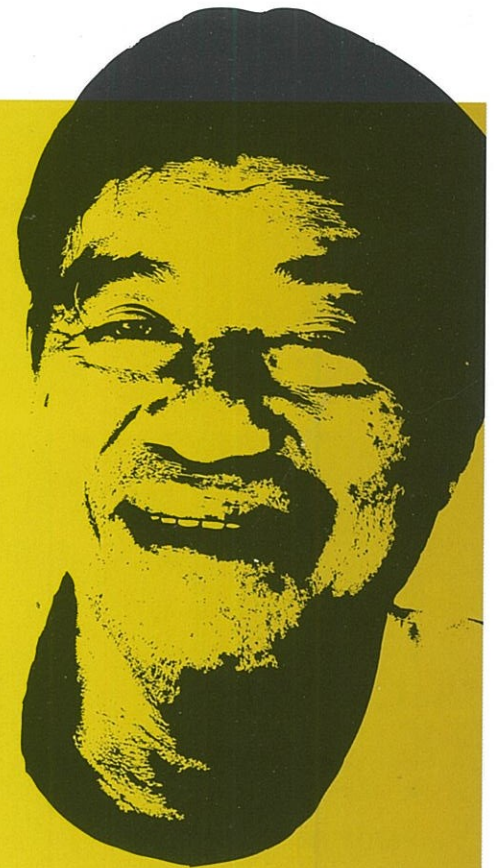

๑. หนังสือที่ครูสุชาติเขียนลายเรียบร้อยแล้ว(ซ้าย)
ตัวหนังสือที่แกะเรียบร้อยแล้ว(ขวา)
๒. ครูสุชาติกำลังเขียนลายลงบนหนังสือด้วยเหล็กแหลม
๓. การแกะลายด้วยมีดแกะหนังสือ
๔. ครูสุชาติตอกหนังสือด้วยตุ้ตตุ้
๕. หนังสือที่แกะลายเรียบร้อยแล้ว
๖. นายเสนีย์ ทรัพย์สิน บุตรคนเล็กของครูกำลังแกะหนังสือ

“คนที่มาฝึกแสดงหนังจะเป็นคนมีการศึกษา
ปริญญาตรี ปริญญาโท แต่ก่อนคนที่มาฝึกทำ
ภาพหนังตะลุง จะเป็นคนที่ด้อยโอกาสทาง
การศึกษา และคนกลุ่มนี้สามารถนำความรู้
ประกอบอาชีพจนส่งลูกจบปริญญาตรี”

ครูสุชาติ ทรัพย์สิน

๑. การลงสีตัวหนังตะลุง
๒. การเคลือบน้ำมันวานิช
๓. น้ำมันวานิชที่หนังสุชาติใช้
๔. ภรรยาครูสุชาติกำลังลงสีตัวหนังตะลุง

การพอกหนัง

ในสมัยโบราณใช้หนังหมักแช่ในต้มโคลนประมาณ ๑๕ วัน เพื่อให้พังผืดด้านในและผิวหนังด้านชน
เบียด ใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกชุบแดงให้เรียบทั้งสองข้าง ใช้วงตาลเผาไฟเอาซีไถ้ผสมน้ำ แช่หนังจนหมด
กลิ่นเหม็น ล้างด้วยน้ำจนสะอาด ผึ่งตากลมจนแห้งหมาด ๆ แล้วนำหนังไปขึงตึงกับกรอบไม้ให้หนัง
เรียบ ตากลมจนแห้ง นำมาตัดรูปได้ตามต้องการ หรือ พอกหนังด้วยสั้ลมมะเฟือง ใช้สั้ลมมะเฟือง หัวข่า
ใบสอม ตำให้แตกพอสมควรผสมน้ำ หมักแช่หนังไว้ ๓-๕ วัน แล้วทำเหมือนวิธีแรก หรือ พอกหนังด้วย
สั้บประด ใช้สั้บประดแก่ก็ได้ สุกก็ได้ ถ้าได้สั้บประดเขียวยิ่งดี นำสั้บประดมาสับทั้งเนื้อทั้งเปลือกผสมน้ำ
หมักแช่หนังไว้ ๑-๓ วัน น้ำหนักหนัง ๑๐ กิโลกรัม ใช้สั้บประดหนัก ๗ กิโลกรัม แล้วทำเหมือนวิธีแรก
ในปัจจุบันพอกหนังด้วยน้ำสั้ลมสายชูเพราะมีใช้ตลอดทุกฤดูและสะดวก

การแกะหนัง

เมื่อพอกหนังแล้วก็นำหนังไปเขียนลายโดยเลือกส่วนที่หนานำไปทำรูปตัวตลก ส่วนที่บางไปทำรูป
ตัวพระ ตัวนาง หรือรูปหนังที่ต้องมีการให้ลวดลายละเอียด เมื่อวาดหรือเขียนลายเสร็จก็จะนำไปแกะ
สลักโดยใช้มีดแกะและตัวตุ้ดตุ้ ซึ่งช่างแกะจะพิจารณาถึงความเหมาะสมว่าส่วนไหนจะใช้มีดแกะหรือ
ส่วนไหนจะใช้ตัวตุ้ดตุ้ตอกลาย ครูสุชาติยังแอบบอกเคล็ดลับให้ว่า การแกะลายควรแกะตอนเช้า เพราะ
หนังนึ้มแกะง่าย “แกะเช้า ตอกบ่าย” แกะทั้งด้านในและด้านนอก จนได้ตัวหนัง

การลงสีและการเคลือบ

เมื่อแกะหนังเสร็จก็นำหนังมาระบายสี สีที่ใช้ระบายภาพหนังตะลุง ในสมัยโบราณใช้สีจากธรรมชาติ
และสมุนไพรเช่น

สีแดง ใช้หมากต้มน้ำมากทำสี สีเหลือง ใช้มันอ้อย สีเขียว ใช้ใบพริก สีดำ ใช้เขม่าไฟผสม
น้ำหม้อ(น้ำข้าว) หรือหมักจิ้น สีแดงใช้ชาดก้อน สีเหลืองใช้รงค์ สีเขียวใช้รงค์

ในปัจจุบันนี้ใช้สีผสมอาหารโดยนำสีมาผสมด้วยสุรา(เหล้าขาว)เพราะเหล้าขาวทำให้สีซึมเข้าเนื้อ
หนังได้ดี สำหรับสีน้ำมัน สีเมจิก ทาตัวหนังไม่ได้เพราะลอกออกง่าย สีน้ำมันจะทำให้รูปหนังไม่
โปร่งแสง สีที่เอามาระบายต้องให้ซึมเข้าเนื้อหนังด้วยจึงจะสวยทนอายุเป็น ๑๐๐ ปี

เมื่อระบายสีเสร็จ โบราณใช้น้ำมันยางใสเคลือบตัวหนัง เพื่อกันสีลอกและให้เกิดความสวยงาม
แต่หายากและแห้งช้า ปัจจุบันจึงใช้น้ำมันวานิชเคลือบแทนเพราะสะดวกและแห้งเร็ว

ความเป็นศิลปินของครูสุชาติ ทรัพย์สิน ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ครูมีพรสวรรค์ใน
การทำงานศิลปะด้านต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นช่างเขียน ช่างวาด ช่างแกะ
นักแสดง นักร้อง ไทวพริบปฏิภาณมีอยู่เต็มเปี่ยม ครูใช้เวลาในการเรียนรู้เรื่อง
งานศิลปะไม่นาน ก็สามารถทำได้ และทำได้ดีกว่าของเดิม เนื่องจากครูสุชาติมัก
มีความคิดใหม่ ๆ เดิมเข้าไปในงานที่คิดว่ายังบกพร่อง แต่ส่วนที่ดีแล้วจะคงไว้
และรักษาให้เป็นแบบอย่าง ครูมักจะใช้งานแสดงของตน ให้ความสุข และให้
ความรู้ และสั่งสอนผู้ชมไปด้วยโดยที่ผู้ชมไม่ทันได้รู้ตัว ผู้ชมที่ได้ชมงานแสดง
หนังตะลุงของครูจะรู้ว่า ถ้านายหนังสุชาติเล่นที่ไหน ได้ฮาแน่ ๆ ทั้งหมดนี้
ไม่ได้มาด้วยโชคช่วย แต่ได้มาเพราะความสามารถเฉพาะตัวแบบมีเอกลักษณ์ที่
นายหนังคนอื่นไม่มี แม้ว่าวันนี้ ครูจะอายุ ๗๐ ปีแล้ว ได้รับคัดเลือกเป็น
ศิลปินแห่งชาติ ปี ๒๕๔๙ แต่ครูก็ยังมุ่งมั่นที่จะทำงานอนุรักษ์หนังตะลุง
จนพิพิธภัณฑที่หนังตะลุงส่วนตัวและโรงเล่นหนังตะลุงสาธิต สร้างเสร็จแล้ว
เพราะจำรับสั่งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ว่า “อย่าหวัง
วิชา พยายามถ่ายทอด เพราะการรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” “ผมหน้าตา
ตกทุกที ที่พูดถึงพระองค์” ครูสุชาติกล่าว วันนี้ครูได้ทำให้หนังตะลุงคงอยู่เป็น
สมบัติของแผ่นดินตลอดไปจนชั่วลูกชั่วหลานแล้ว อย่างไม่มีปิดบัง ไม่หวังวิชา
และเต็มใจถ่ายทอด ทั้งนี้เพราะว่า ครูเป็นผู้มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูศิลป์
ของแผ่นดิน นั่นเอง

